

בעניין

המאגר הישראלי לביטוחי רכב "הפול"

ע"י ב"כ עו"ד עוזי לוי

מרח' שלומציון המלכה 18, ירושלים, 9414614

טל: 02-6240445 ; פקס 02-6233101

המערער ב-ע"א 3751/17

המשיב ב-ע"א 4268/17

נ ג ד

פלוני

ע"י ב"כ עו"ד גיורא רואי

מרח' הלל 5, ירושלים, 9458105

טל: 02-6244188 ; פקס 02-6244166

המשיב ב-ע"א 3751/17

המערער ב-ע"א 4268/17

ובעניין

עמותת אופק חזרה לחיים

ע"י ב"כ עו"ד אסף פוזנר

מרח' הרטום 8, ירושלים, 9777508

טל: 02-6215555 ; פקס 02-6254555

איגוד חברות הביטוח

ע"י פישר בכר חן וול אוריון ושות', עורכי דין

מרח' דניאל פריש 2, תל אביב, 6473104

טל: 03-6944131 ; פקס 03-6944157

ידידי בית המשפט

היועץ המשפטי לממשלה

באמצעות ב"כ עו"ד מהמחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה

מרח' קרית מדע 5, הר חוצבים, ירושלים, 9777605

טל: 02-6362005 ; פקס 02-6362050

המתייצב להליך

שירותי בריאות כללית

מכבי שירותי בריאות

קופת חולים מאוחדת

לאומית שירותי ראות

ע"י ב"כ ליפא מאיר ושות', עורכי דין

מרח' ויצמן 2, תל אביב 6423902

טל: 03-6070600 ; פקס 03-6070666

וע"י כספי, איצקוביץ ושות'

מרח' ז'בוטינסקי 7, מגדל משה אביב, , רמת גן, 52520

טל: 03-6114055 ; פקס 03-6114054

לשכת עורכי הדין

ע"י ב"כ עו"ד אסף פוזנר

מרח' הרטום 8, ירושלים, 9777508

טל: 02-6215555 ; פקס 02-6254555

המבקשות להצטרף להליך

עמדה משלימה מטעם היועץ המשפטי לממשלה

עמדה משלימה מטעם היועץ המשפטי לממשלה

היועץ המשפטי לממשלה מתכבד להגיש בזה עמדה משלימה בסוגיית ריבית ההיוון בפיצוי בשל נזקי גוף, לאחר פרסום דוח הוועדה לבחינת ריבית ההיוון בפיצויים בשל נזקי גוף (להלן: "דו"ח הוועדה") באתר משרד המשפטים ביום 18.6.2019¹; העתק דוח הוועדה מצורף לעמדה זו.

1. היועץ המשפטי לממשלה מצטרף למסקנות הוועדה והמלצותיה, כפי שבאו לידי ביטוי בדעת הרוב בדוח הוועדה, ולפיהן, יש להעמיד את ריבית ההיוון על שיעור אחיד שהוא, לעת הזו, 3%, תוך הקמת מנגנון עדכון באמצעות רצועת ניווד רחבה, כמפורט בדוח הוועדה. כן מצטרף היועץ המשפטי לממשלה להמלצה להביא הדברים לפני השרים הממנים על מנת לקדם חקיקה.

2. לנוחותו של בית משפט נכבד זה, להלן תמצית מסקנות והמלצות הוועדה, עליהן סומך היועץ המשפטי לממשלה את ידיו.

3. תכליתם המרכזית של הפיצויים בדיני הנזיקין היא השבת המצב לקדמותו. במסגרת תכלית זו קבעה הפסיקה לאורך השנים, כי יש לחתור לתוצאה שלפיה הנזיקין יקבל כפי נזקו והמזיק ישלם כפי שהזיק, לא ביתר ולא בחסר. אם יקבל הנזיקין כפי נזקו יינתנו בידי הכלים להשיב מצבו כפי שהיה לפני העוולה שעוולו בו, מבחינה כלכלית, ואילו המזיק יתקן את עוולתו באמצעות הפיצוי הכספי. על הפיצוי הנזיקי לקיים תכלית זו, בין אם אופן תשלומו הוא הוני, חד-פעמי, ובין אם עתי. תשלום הפיצוי באופן הוני וחד-פעמי מחייב קביעה של ריבית היוון, אשר אף היא, על דרך קביעתה, אופן חישובה ומנגנון העדכון שלה, צריכה לקיים תכלית זו.

4. אין מקום לחייב את המזיקים לשלם לניזוקים פיצוי עתי בלבד. לפיכך יש צורך בקביעת ריבית היוון, תוך קיום התכלית האמורה של השבת המצב לקדמותו.

5. כדי להשיג את התכלית של השבת המצב לקדמותו באמצעות ריבית ההיוון, תוך מתן עדיפות לשיקולי יעילות וצדק אופקי, יש לקבוע ריבית היוון אחידה לכלל הנזוקים, לכלל רכיבי הפיצוי הטעונים היוון ולכלל תקופות הפיצוי. על ריבית ההיוון להיקבע באופן נורמטיבי על סמך יכולת השקעת כספי הפיצוי בהשקעה בסיכון נמוך לטווח ארוך אך באופן שיאפשר נזילות לכיסוי הצרכים השוטפים של הנזוק, תוך מקסום התשואה המתקבלת מהשקעה כזאת.

6. כמו כן, יש להקים מנגנון עדכון לריבית ההיוון, באופן שיאפשר התחשבות בסביבת ריבית משתנה במשק מחד גיסא תוך שמירה על ודאות ומניעת זעזועים מיותרים במשק מאידך גיסא.

¹ <https://www.gov.il/he/Departments/publications/reports/interest>

7. במסגרת תביעה לפיצוי בשל נזקי גוף בה מעורבים ניזוק, מזיק והמוסד לביטוח לאומי (להלן: "המל"ל") כמיטיב (להלן: "משולש היחסים"), קיימות שלוש ריביות היוון: ריבית שלפיה מהוונים את הרכיבים הרלוונטיים של הפיצוי הנזיקי עצמו (בדרך כלל, פיצוי בגין הפסדי השתכרות לעתיד ופיצוי בגין עזרת צד ג' לעתיד); הריבית שלפיה מהוונים הסכומים שמשלם המזיק למל"ל בתביעות השיבוב של המל"ל (להלן: "ריבית השיבוב"); והריבית שלפיה מהוונות ומנוכות הקצבאות שמקבל הניזוק מן המל"ל בגין האירוע העוולתי, מן הפיצוי לניזוק בתביעת הנזיקין (להלן: "ריבית הניכוי"). שלוש ריביות אלו, כידוע, נוספות על הריבית שלפיה מהוון המל"ל את הקצבאות שהוא משלם למבוטחיו, שהם נפגעי עבודה, באותם מקרים שבהם הוא נעתר לבקשתם לעשות כן (להלן: "ריבית המל"ל"), בהתאם לסעיף 113 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] תשנ"ד-1995 (להלן: "חוק הביטוח הלאומי").
8. כדי לשמור על איזון בתוך משולש היחסים, סבורה דעת הרוב בוועדה כי על ריבית השיבוב וריבית הניכוי להיות זהות זו לזו ושתייהן צריכות להיות זהות לריבית ההיוון של הפיצויים בנזיקין, מאחר שפער בין ריביות אלו, עלול להביא לפיצוי בחסר של הניזוק או לתשלום ביתר מן המזיק. בהמשך לכך, ראוי ששלושת ריביות ההיוון ייקבעו על פי מנגנון ההיוון האחד, על מנגנון העדכון שלו, כפי שתואר בדעת הרוב בוועדה.
9. תקנות ההיוון של המל"ל, אשר תוקנו מפעם לפעם במהלך השנים, קבעו כי אותה ריבית תשמש את המל"ל להיוון גמלאות שהוא משלם למבוטחיו ולתביעות השיבוב שלו. סעיף 82(ב) לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] קובע, כי הריבית הנקבעת בתקנות המל"ל תשמש כריבית הניכוי בתביעות נזיקין נגד המעביד. כך, לנוכח הזהות הנדרשת בין ריבית השיבוב לריבית הניכוי, הריבית שנקבעת בתקנות המל"ל קובעת, בפועל, גם את ריבית הניכוי ואת ריבית ההיוון בנזיקין.
10. ככל שהמל"ל לא יקבל את המלצת דעת הרוב בוועדה, לאמץ את המנגנון המוצע על ידי הוועדה בתקנות ההיוון. סבורה דעת הרוב של הוועדה, כי יש לנתק את המנגנון לחישוב ריבית השיבוב והניכוי מן המנגנון לחישוב הריבית שבה מהוון המל"ל את גמלאותיו למבוטחים כאמור בסעיף 113 לחוק הביטוח הלאומי, ולהצמיד את מנגנון קביעת ריבית השיבוב וריבית הניכוי למנגנון ההיוון האחד של הפיצויים בנזיקין. זאת, כדי לשמור על איזון במשולש היחסים; למנוע פיצוי בחסר; תשלום ביתר; או עשיית עושר, באחת מצלעות משולש היחסים. היועץ המשפטי לממשלה מצטרף לעמדת הרוב בוועדה לעניין זה.
11. לסיכום, היועץ המשפטי לממשלה סבור שיש לאמץ את מנגנון ההיוון האחד שהוצע על ידי דעת הרוב בוועדה, לרבות את מנגנון העדכון שהוצע שם, תוך האחדת ריבית ההיוון בנזיקין, ריבית הניכוי וריבית השיבוב, ושהפעלת מנגנון זה לעת הזו מוביל להעמדת ריבית ההיוון על 3%.
12. היועץ המשפטי לממשלה מודע לקושי שנוצר כתוצאה מן הפער בין הריבית בשיעור 2% הקבועה בתקנות המל"ל ושלפיה מהוונות גמלאות המל"ל (הן בתביעת השיבוב של המל"ל נגד המזיק והן במסגרת ניכוי גמלאות המל"ל

מן הפיצוי לניזוק בתביעתו נגד המזיק), לבין ריבית ההיוון בפיצוי הנזיקי, שתעמוד לפי עמדה זו על 3%. פער זה יוצר עיוות במשולש היחסים לרעתו של הניזוק, כאשר סכום הפיצוי המגיע לו יחושב לפי ריבית גבוהה מן הריבית לפיה יחושב סכום הניכוי מן הפיצוי, והוא יפוצה בחסר. אם פער זה יבוטל על ידי העמדת ריבית הניכוי אף היא על 3%, באופן שימנע פגיעה בניזוק, אזי ייוצר עיוות במשולש היחסים לרעתו של המזיק, לנוכח הפער בין ריבית השיבוב, שתישאר על 2%, כאמור בתקנות המל"ל, לבין ריבית הניכוי, כך שהוא ישלם ביתר.

13. ייאמר מיד: **אין בכוונת הוועדה או היועץ המשפטי לממשלה לגרום לפגיעה בניזוקים או במזיקים או להסכים**

לפגיעה כזו.

14. לעניין זה, יציין היועץ המשפטי לממשלה כלהלן: מנתונים שנמסרו ממשרד האוצר מתברר כי **בפועל**, רק במיעוט מתביעות השיבוב של המל"ל עולה שאלת שיעור ריבית ההיוון. זאת מאחר שהיחסים בין המל"ל לבין המזיקים "הגדולים" (המדינה, חברות הביטוח המבטחות בתביעות לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (להלן: "**הפלת"ד**"), והמוסדות הרפואיים לרבות קופות החולים) מוסדרים ויוסדרו עוד בדרכים אחרות, כלהלן:

- א. מול המדינה קיימת התחשבות בסכום נורמטיבי כללי שאין בו שיעור נפרד לריבית היוון.
- ב. מול המוסדות הרפואיים קיימת התחשבות תקציבית, שבמסגרתה ריבית ההיוון המחושבת כבסיס לסכום המתעדכן בהתאם לשיעור הפרמיות הנגבות בביטוח רכב חובה, היא 3%.
- ג. בין המל"ל לחברות הביטוח קיים הסדר הסכמי בתביעות פל"ד, במסגרתו המל"ל מעניק למבטחים הנחה בתביעות השיבוב שנעה בין 20%-45% מסכום התביעה – לנוכח זאת, הרלוונטיות של ריבית השיבוב פחותה גם בתביעות אלו. ההסדר בין המל"ל לבין המבטחים עומד להשתנות, לאור חקיקת סעיף 328א לחוק הביטוח הלאומי במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת התקציב 2019), התשע"ח-2018. בסעיף 328א הוסמך שר האוצר להתקין תקנות בנוגע לסכום שהמבטחים יעבירו למל"ל מדי שנה בגין תביעות אלו, לרבות אופן חישובו, אופן עדכונו, ועוד כמפורט שם. בטיוטת התקנות אותן עומד שר האוצר לפרסם בימים אלו, אשר מוסכמות על המל"ל, משרד האוצר ורשות שוק ההון הביטוח והחיסכון, ואשר מוצע כי יכנסו לתוקף ביום 1.1.2020, נקבע הסדר לפיו המל"ל יקבל מהמבטחים סכום קבוע, שייקבע כאחוז מסויים מהפרמיות שנגבו עבור ביטוח רכב חובה. במסגרת החישוב של בסיס הסכום נלקח בחשבון כי ריבית ההיוון היא 3%.

15. כך, מהנתונים שנמסרו ממשרד האוצר עולה כי, בסופו של התהליך, רק כ-6% מתביעות השיבוב, ופחות מ-20% מתקבולי המל"ל מסכום השיבוב אשר המל"ל משבב היום בתביעות פרטניות (למעט המדינה ומוסדות רפואיים), יחושבו במנגנון ששיעור ריבית ההיוון הוא 2%. יתרת השיבוב, שהיא כאמור רובו, תחושב על פי 3%,

או באופן שבו לשיעור הריבית רלוונטיות פחותה עד אפסית. נמסר כי נכון לשנת 2017 מדובר על סכום של כ- 125 מיליון ש"ח מתוך שיבוב של כ-1.3 מילארד ש"ח.

16. מעבר לכך, המדינה פועלת מול המל"ל כדי שייחשב את תביעות השיבוב באותם מקרים שאינם נופלים בגדרם של ההסדרים האמורים, ולו בתקופת הביניים, בריבית של 3% ולא 2%. כך, לא ייווצר פער בין ריבית השיבוב לריבית הניכוי ולריבית הנזיקין, ותימנע פגיעה בניזוקים או במזיקים. הח"מ תעדין במועד הדיון לפני בית משפט נכבד זה בדבר תוצאות פעילות זו.

17. היועץ המשפטי לממשלה סבור כי דרך המלך לעיגון מנגנון קביעת ריבית ההיוון ומנגנון העדכון שלה, היא בחקיקה, ובכוונתו להצטרף להמלצת רוב חברי הוועדה לשרים הממנים.

18. עם זאת, בהתחשב בכך שעד למועד הבחירות שנקבע ליום 17.9.2019 מתפקדת ממשלת מעבר, נראה כי באופן ריאלי הסיכוי להשלים מהלכים חקיקתיים לפני יום 1.1.2020, קטן מאוד. לפיכך, יבקש היועץ המשפטי לממשלה מבית משפט נכבד זה כי, ככל שלא ניתן להשהות את מתן פסק הדין עד להשלמת המהלכים החקיקתיים הנדרשים, יעמיד בית משפט נכבד זה את ריבית ההיוון בפיצוי הנזיקי על 3%, לרבות לצורך ניכוי של גמלאות המל"ל מן הפיצוי הנזיקי בתביעת הניזוק נגד המזיק, והמדינה תפעל כאמור בסעיף 16 לעיל על מנת להביא לפתרון שלא יפגע בניזוקים או במזיקים.

שרון מן אורגן, עו"ד
ממונה במחלקה האזרחית
בפרקליטות המדינה

היום, 20 יוני, 2019; י"ז סיוון, תשע"ט